

LOF's årsmøde

Middelfart

1. Juni 2024

Folkeoplysningens rolle i en tid med vilde problemer

Troels Rasmussen

Videncenter
for Folkeoplysning

www.vifo.dk

Køreplan

1. Hvad er det nu vi mener med ”vilde problemer”?
2. Hvorfor er vilde problemer relevante for folkeoplysningen?
3. Hvordan kan folkeoplysningen tilgå vilde problemer? Fem små eksempler...
4. Hvordan kan folkeoplysningen løfte arbejdet med vilde problemer videre? Et kommunalt perspektiv

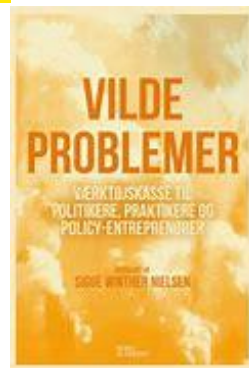
Et par hurtige indledende spørgsmål

- Hvor mange af jer har "vilde problemer" stående i jeres formål/strategi/politik? (Op at stå)
- Tre valgmuligheder, men du kan kun vælge et synspunkt:
  - Folkeoplysningen kan og skal spille en afgørende rolle ift løsning af vilde problemer
  - Folkeoplysningen er ikke et instrument for håndtering af vilde problemer
  - Folkeoplysningen skal have adgang til en statslig pulje med økonomi til løsning af vilde problemer

Hvad er det nu, vi mener med ”vilde problemer”?

- Kendetegn: Store, komplekse, tværfaglige, vedvarende, sektoroverskridende, genstridige, grænseoverskridende, voldsomme...
- Eksempler: Ulighed i sundhed, inklusion, arbejdsmarkedstilknytning, bæredygtighed, krig, klima, energi, flygtninge, økonomi, fake news...
- Krisesamfund: Sundhedskrise, energikrise, flygtningekrise, økonomisk krise, frivillighedskrise, tillidskrise...

Hvorfor taler vi om vilde problemer?

- Entreprenørstaten afløser konkurrencestaten som svar på VUCA-world (flygtig, usikker, kompleks & flertydig)
  - Tempo er højt & tidsoptimisme
  - Transnationale påvirker & besværliggør "lokale løsninger"
  - Træghed & "sindrige stisystemer" skaber interdependens
- Reformiveren stor:
  - Politikens fordør: Politiske aftaler, kommissioner, pakker
  - Politikens bagdør: Implementering, effekt, virkning
  - Reform 1 ikke implementeret før reform 2 iværksættes – risiko for pseudopolitik
  - Pendul der svinger lystigt

Universitetsreform
Strukturreform
Gymnasireform
Skattereform
Globaliseringsreform
Politireform
Kvalitetsreform
Jobcenterreform
Kræftpakke
Skolereform
Forsvarsforlig/pakker
Statslige udflytninger
Sammenhængsreform
Digitaliseringsstrategi
Bandepakke
Forebyggelsesplan
Ældrereform
Trivselskommission
Reformkommission
Klimaplan
Sundhedspakke

Hvordan løser vi vilde problemer?

- Løsninger skal bygge på vision, viden & vedholdenhed
  - Vision – overbevisende fælles og samlende vision som mange aktører kan bakke op om
  - Viden – evidens, data, faglighed... men også "hverdagens viden" fra lokale virkelighed
  - Vedholdenhed – afgørende vigtigt og meget svært at opnå
- Samarbejde som grundlæggende løsningsmodel
  - Politik, videnskab, erhvervsliv, civilsamfund m.v.
  - Forståelse af problem, kapacitet & kompetence, organisering omkring problemløsning

Vilde problemer og folkeoplysningen...

- Vekselvirkning
  - Vilde problemer påvirker folkeoplysningen
  - Folkeoplysningen kan påvirke og bidrage til løsning af vilde problemer – men ikke gøre det alene...
- Argumenter for at folkeoplysningen forholder sig til vilde problemer:
  - Være relevant i tiden
  - Folkeoplysning er at tage livtag med aktuelle spørgsmål
  - Bidrage til gode løsninger
  - Gøre folkeoplysningen nyttig og effektiv
  - ?

5 tilgange til folkeoplysning & vilde problemer

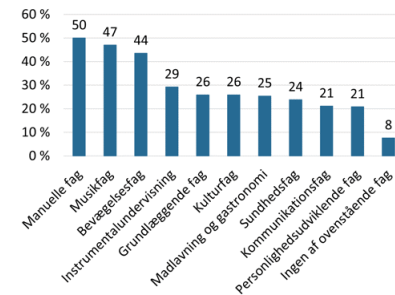
- Er ikke gensidigt udelukkende – snarere overlappende
- Lidt karikerede – med en ærlig og kærlig intention
- Bidrage til at tydeliggøre den enkelte aftenskoles ståsted og tilgang til vilde problemer

- Valgt 5 vilde problemer til at illustrere hvordan folkeoplysningen kan tilgå de vilde problemer: Europa-Trivsel-Inklusion-Bæredygtighed-Digitalisering

1. "Vi er et frirum fra de vilde problemer"

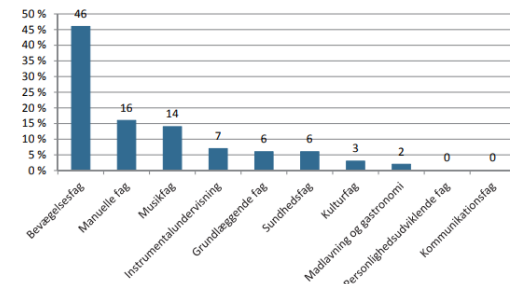
- Fordybelse i yoga, keramik & italiensk for begyndere giver en pause & energi til at leve med vilde problemer i hverdagen.
  - Mål er fordybelse & fravær af fokus på vilde problemer!
  - Opgave: Skabe kreative, frie & "unyttige" rum
  - Deltager: "Jeg går ikke til folkeoplysning - jeg elsker keramik"
  - Aftenskole: "Vi tilbyder danskerne undervisning i de fag, som interesserer dem"
  - Aktiviteten har en værdi i sig selv
- Er det den mest anvendte tilgang?

Figur 4: Aftenskolernes udbud af fagtyper

Figuren viser andelen af aftenskoler, der i 2016 udbød kurser inden for de nævnte typer af fag, n = 370. Manuelle fag er eksempelvis håndværksmæssige og kreative fag, mens grundlæggende fag er eksempelvis sprog og matematik. Kilde: Vifos rapport "Aftenskolene - hvordan har de det?" (2018).

Figur 9: Aftenskolernes største fag (flerfaglige aftenskoler)

Figuren viser, hvilken fagtype der var aftenskolernes største i 2016 målt på flest undervisningstimer blandt de aftenskoler, der tilbyder to eller flere fagtyper, n = 171.

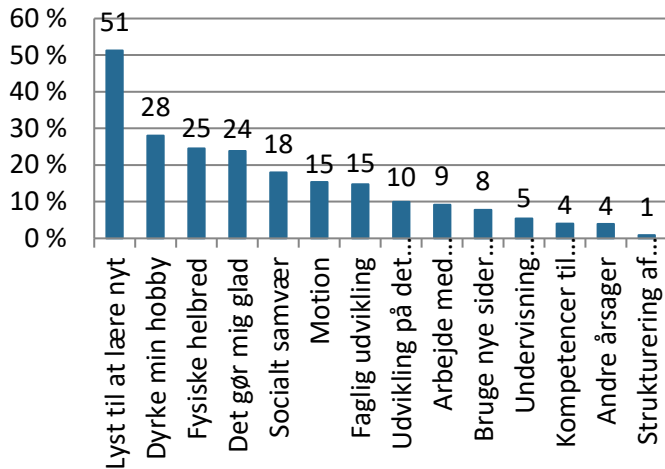
2. "Vi styrker fællesskaberne & forudsætningerne for den enkeltes liv med vilde problemer"

- Fordybelse i yoga, keramik & italiensk for begyndere giver oplevelsen af at være en del af noget større & styrke til at leve med de vilde problemer.
  - Mål er fællesskabsevne & oplevelse
  - Opgave: Skabe sociale mødesteder med mulighed for indlejring & oplevelse af at "høre til"
  - Deltager: "Jeg er i aftenskolen for fællesskabets skyld"
  - Aftenskole: "Vi styrker de fællesskaber, som giver sammenhængskraft i og styrke til den enkelte"
  - Fællesskabet er værdien
- Er fællesskab et underliggende motiv & er vores kursister egentlig interesserede i fællesskabet?

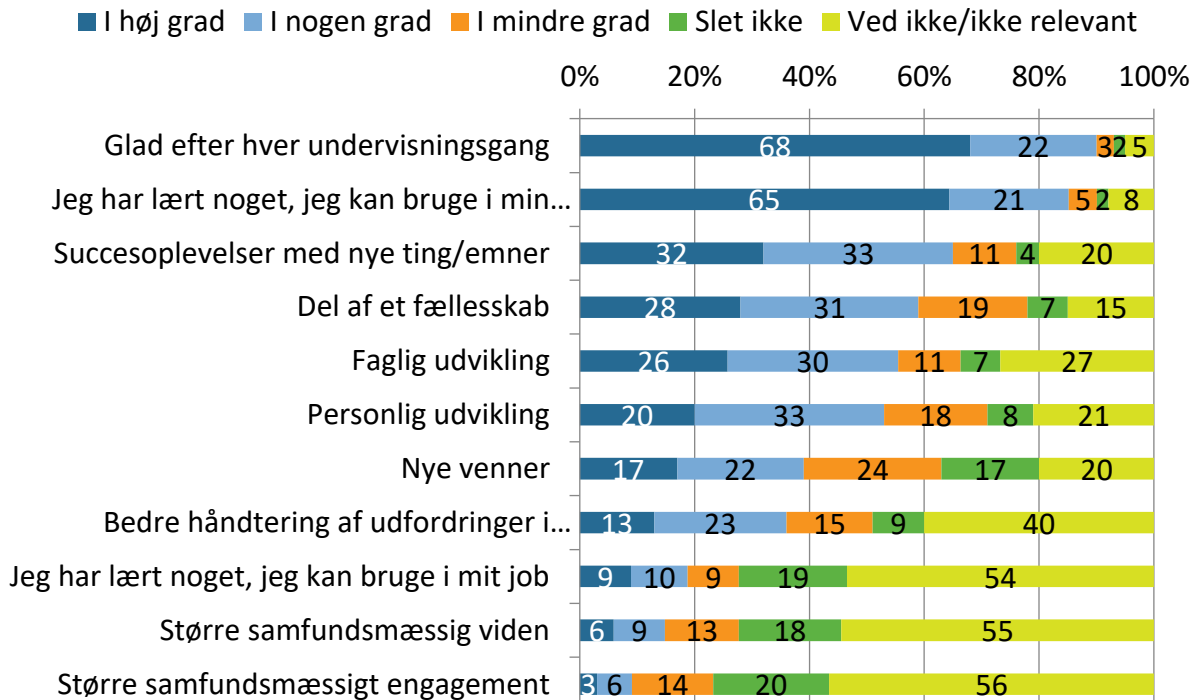
2. Er fællesskab et underliggende motiv & er vores kursister egentlig interesserede i fællesskabet?

Årsager til at gå på aftenskole (pct.)

Søjerne viser, hvor stor en andel af respondenter, der har angivet de respektive årsager til, at de går på aftenskole (i pct.). Kursisterne har haft mulighed for at sætte maksimalt tre kryds. n = 1025. Undersøgelse af aftenskoleområdet i Aalborg Kommune (Bjerrum & Thøgersen 2016).

Kursisternes udbytte af aftenskole

3. "Vi underviser om/i vilde problemer"

- Yoga, keramik & italiensk for begyndere suppleres med fag/foredrag om bæredygtighed, Europa, inklusion, trivsel, digitalisering.
  - Mål: Øget kendskab og aktivisme
  - Opgave: Oplyse, danne & uddanne om/i vilde problemer
  - Deltager: "Jeg går til "genbrug & redesign" i aftenskolen"
  - Aftenskole: "Vi styrker den enkeltes forståelse af vilde problemer & skaber handlemulighed med afsæt i konkret viden"
  - Fagets indhold er værdien. "Handle-på"

Her er en liste med forslag til emner, der kan være vigtige at sætte fokus på i forhold til bæredygtighed:

ENERGILØSNINGER I HUS OG HJEM INDEKLIMA

KLIMASIKRING – AFLEDNING AF REGNVAND

BÆREDYGTIGE MATERIALEVALG I NYBYGNING OG TILBYGNING

DET BÆREDYGTIGE SOMMERHUS OM ENERGIMÆRKNINGER

NYE GRØNNE TEKNOLOGIER BEDRE RESSOURCEUDNYTTELSE

OM MILJØVENLIGE PRODUKTER GENBRUG OG REDESIGN

EN MERE BÆREDYGTIG FORBRUGERADFÆRD

SKAB DIN EGEN BIODYNAMISKE KØKKENHAVE MED MANGE FORSKELLIGE PLANTER, GRØNTSAGER OG BLOMSTER

4. "Vi har taget stilling til vilde problemer, men underviser ikke heri"

- Yoga, keramik & italiensk for begyndere tilbydes i fysiske og organisatoriske rammer, hvor der er taget bevidst stilling til bæredygtighed, inklusion og trivsel.
  - Mål: Vise at vilde problemer tages alvorligt.
  - Opgave: Håndtere vilde problemer som et vilkår & vise en ansvarlig aftenscole
  - Deltager: "Jeg vælger bevidst en aftenscole, som har taget stilling til bæredygtighed & inklusion"
  - Aftenscole: "Vi tilbyder klassiske aftenscolefag i en ramme, hvor vi er bevidste om energiforbrug, deltagerens sammensætning og deres trivsel"
  - Værdi ligger i konteksten

Bassentraining er en af de aktiviteter, der ser ud til at kunne tiltrække grupper, der normalt ikke er så fysisk aktive.

NY VIDEN

Ny viden: Aftenscole og træning i vand kan få de mindre idrætsaktive op af stolen

Mens der generelt er store sociale uligheder i idrætsdeltagelsen herhjemme, er der dog tilfælde af aktiviteter, hvor en såkaldt 'omvendt ulighed' gør sig gældende. Det viser en undersøgelse fra

ILL. DA.00

7 og 8000
I CSC, Syddansk

NYT
I CSC, Syddansk

ERLUND
1000, Sundhed og
1000, Sundhed

SENER

Skylder kommun million: FC Helsingørsk betalt. Betalingsvne str. et år tilbage

33 MINUTTER SIDEN

København vedta retningslinjer: St livstræning af 18 år

3 TIMER SIDEN

5. "Vi tilbyder studiekreds om samfund & vilde problemer"

- Yoga, keramik & italiensk for begyndere suppleres med studiekredse om vilde problemer & skaber mulighed for at den enkelte kan leve med/i vilde problemer.
  - Mål: Lære at leve med vilde problemer.
  - Opgave: Skabe samtalerum om vilde problemer med mulighed for at træffe bevidste valg
  - Deltager: "Jeg går til "samfundsfag for voksne" fordi jeg har brug for at forstå og samtale om det samfund jeg lever i"
  - Aftenskole: "Vi tilbyder voksne en platform for refleksion om sig selv & samfundet"
  - Værdi ligger i samtale & dialog. "Handle-med"

Studiekreds (for mænd) - Hold 28

Mandegruppen

Mandegruppen er en gruppe som mødes for at dyrke socialt fællesskab, samt gennem fokus på forskellige emner får indsigt på en række områder.

Deltagerne har indflydelse på hvilke emner der skal på dagsordenen.

Emnerne formidles dels gennem eksterne foredragsholdere og dels gennem deltagerne erfaring og viden.

På nogle møder indgår gruppediskussion på baggrund af forskellige oplæg.

Nogle af møderne finder sted gennem besøg på virksomheder, institutioner m.m.

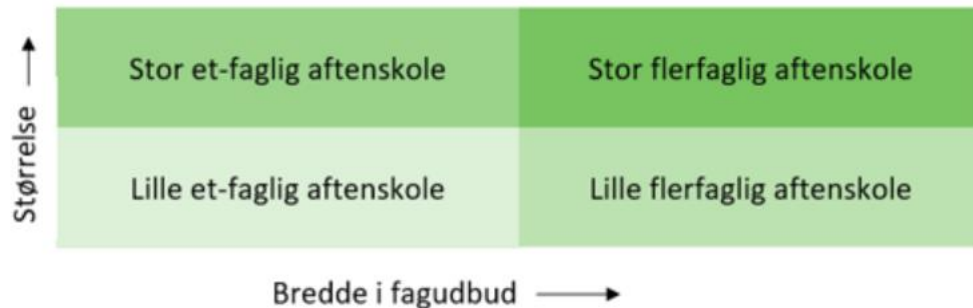

Dialog: Hvilken af de 5 tilgange kendetegner bedst jeres arbejde med vilde problemer indtil nu?

1. "Vi er et frirum fra de vilde problemer"
2. "Vi styrker fællesskaberne & dermed forudsætningerne for den enkeltes håndtering af vilde problemer"
3. "Vi underviser om/i vilde problemer"
4. "Vi har taget stilling til vilde problemer, men underviser ikke heri"
5. "Vi tilbyder studiekreds om vilde problemer"

Hvordan løfter folkeoplysningen arbejdet med vilde problemer videre?

- Lokale niveau
  - Forudsætninger
  - Samarbejdsmuligheder
  - Hvordan tilgår I vilde problemer (5 tilgange)?
- Kommunale niveau
- Nationale niveau
  - LOF/DFS hjælp i form af oplæg/inspiration/koncepter
  - Nationale partnerskaber som skaber rammer for jeres lokale samarbejder (Patientforening)
  - Statslig pulje eller fondsmidler til udvikling eller udbredelse
  - Deltagelse i/bidrag til kommissioner, reformer, pakker o.s.v.

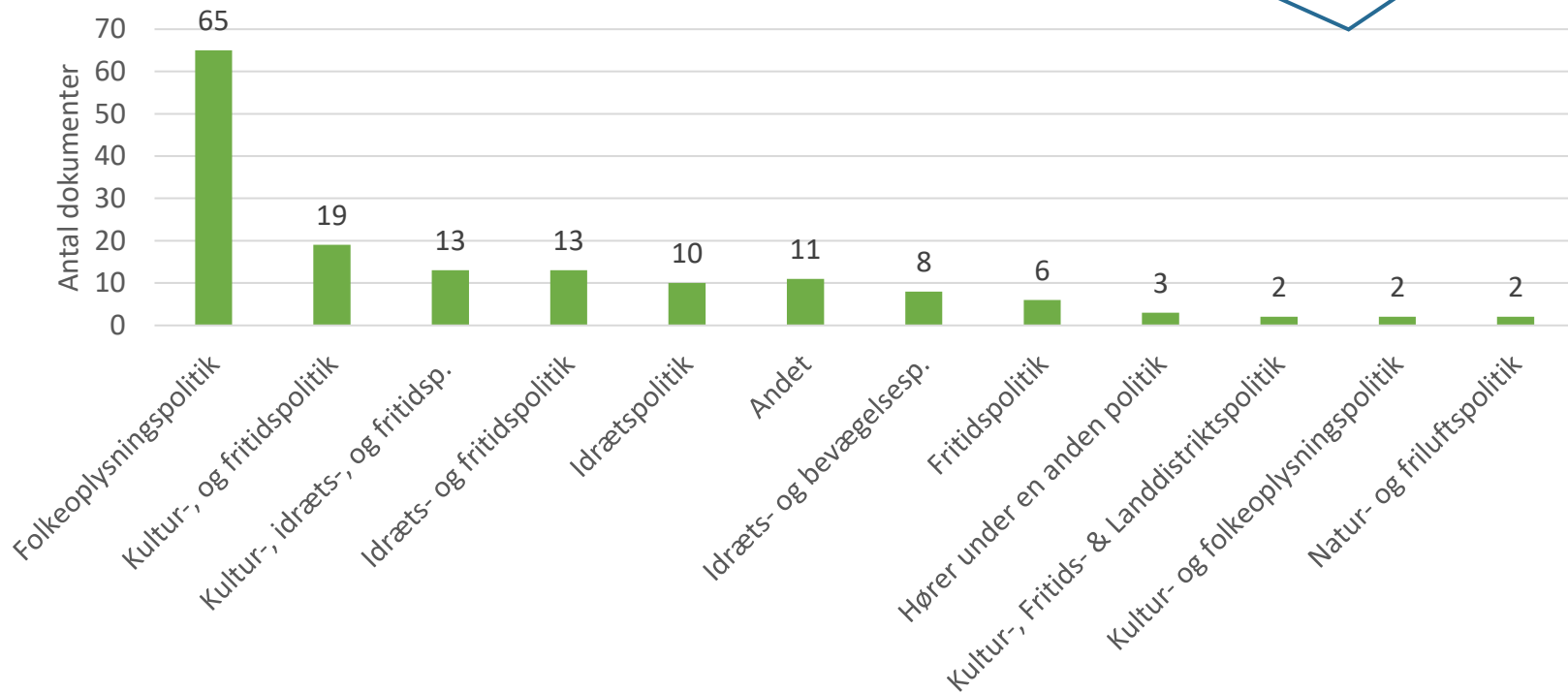

Et kommunalt perspektiv ift at løfte folkeoplysningen videre i arbejdet med vilde problemer

2022: 199 politikker og strategier på idræts- og fritidsområdet

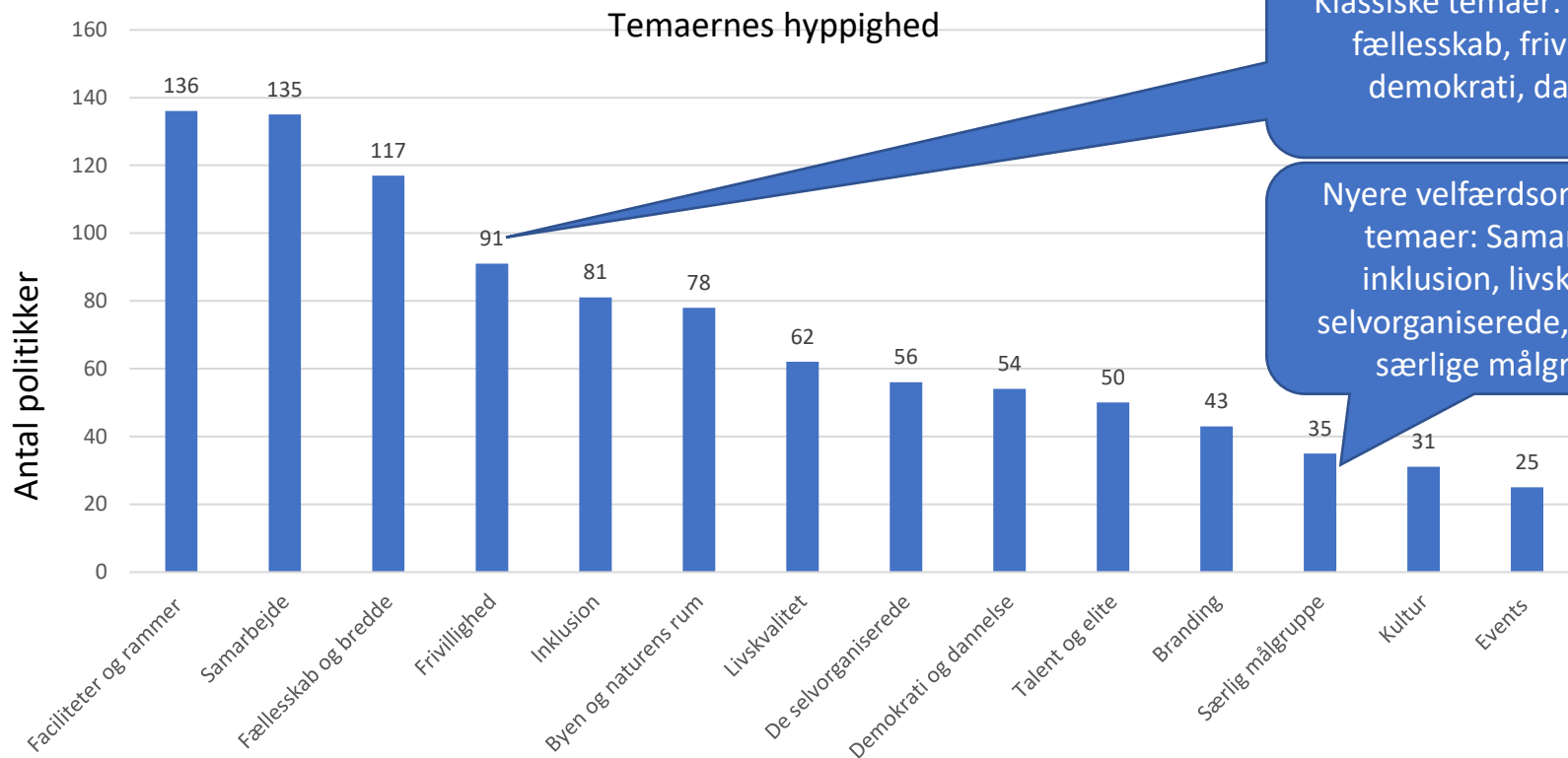
Politikkernes navne

Et kommunalt perspektiv ift at løfte folkeoplysningen videre i arbejdet med vilde problemer

Tema	Hvad indeholder de
Faciliteter og rammer	Fysiske faciliteter, adgang og overblik, booking, frivillig/facilitetsportal, tilskud
Samarbejde Frivillighed	Partnerskab, tværsektorielt, erhvervsliv, netværk, åben skole, vidensdeling, kommunalt Ejerskab, frivillighed, understøttelse, lethed, uddannelse
Inklusion	Mangfoldighed, Inklusion af udsatte borgere, psykisk sårbare, handicappet, nydanskere,
Fællesskab og bredde	Flere medlemmer, udbuddet af aktiviteter og muligheder for alle aldersgrupper
Særligt fokus på en målgruppe	
Demokrati og dannelse	Læring og medborgerskab,
Talent og elite	
Branding	Branding, tiltrækning, synlighed,
Livskvalitet	Mental sundhed, Ensomhed, forebyggelse, sundhed
Kultur	Events/begivenheder, Børn og unges møde med kulturen, kulturhistorie/arv
Byen og naturens rum	Byplanlægning, naturen, udnyttelse af pladser mm.
Selvorganiserede	Ved særligt fokus på dem

Et kommunalt perspektiv ift at løfte folkeoplysningen videre i arbejdet med vilde problemer

KL spiller ud... på kulturområdet

1. Kultur spiller en **væsentlig rolle** for det gode liv, for fællesskaber og sammenhængskraft i samfundet
2. **Alle** skal have mulighed for at deltage aktivt i kulturlivet
3. Kultur er en del af **løsningen** ift. tidens store udfordringer
4. Det skal være nemmere at være **frivillig**
5. Kultur er en **driver** for udvikling, erhvervsliv, bosætning og arbejdspladser
6. Prioritering og udvikling af kulturområdet skal baseres på **data og viden**
7. **Kommuner og stat** har et fælles ansvar for at understøtte et levende kulturliv over hele landet

KL's kulturpolitiske
synspunkter

April 2024

KL

Kommunale muligheder...?

- Visionskommuner, velfærdsalliancer, eliteidrætskommuner
  - Folkeoplysningskommuner – folkeoplysningslaboratorier?
- Viborg kommunes sammenhængsmodel...
  - "Læring & uddannelse", "Oplevelser & fællesskaber", "Sundhed"
"Bæredygtighed", "Vækst & socialt ansvar"
- Kortlægning af lokale samarbejder/partnerskaber mellem folkeoplysning & kommunale, kommercielle, sociale aktører?

Vifo ARTIKEL 14.05.2024

Nyt projekt sætter folkeoplysningen fri i Roskilde Kommune

I Roskilde Kommune ønsker man ikke kun at administrere, men også at udvikle det folkeoplysende område. Med en pose penge og et projekt med titlen Folkeoplysnings Laboratorium opfordrer kommunen og folkeoplysningsudvalget nu foreninger og aftenskoler til at eksperimentere med helt nye partnerskaber og projekter.

Idan ARTIKEL 17.05.2024

Viborg er gået fra at have en idrætspolitik til at kunne tænke idræt ind i alting

Vifos landsdækkende undersøgelse af folkeoplysningen i kommunerne

En analyse af kommunale nøgletal på folkeoplysningsområdet.

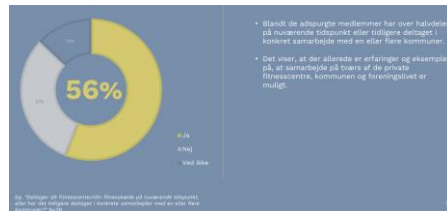
Videncenter for Folkeoplysning gennemfører løbende en landsdækkende undersøgelse blandt kommunerne med fokus på økonomi, aktiviteter og kommunale procedurer på folkeoplysningsområdet.

IFFD
INSTITUT FOR FOLKEOPLYSNING

PRM: IDAN OG IFFD VIL HJÆLPE KOMMUNERNE MED DATA, SOM KAN STYRKE DERES ARBEJDE PÅ IDRÆTS- OG FRITIDSOMRÅDET

Et nyt partnerskab vil hjælpe kommunernes politikere og forvaltninger med data og inspiration, som kan bruges, når de skal træffe beslutninger om, hvordan de kan udvikle kommunernes idræts- og fritidsområder. Partnerskabet består af Idrættens Analyseinstitut og IFFD, og det løber i første omgang til udgangen af 2026.

Et nyt partnerskab mellem IFFD og Idans Analyseinstitut (Idan)

Outro

1. "Vilde problemer" er sektoroverskridende, vedvarende, genstridige, voldsomme & komplekse. De løses bl.a. med partnerskaber!
2. Folkeoplysningen er i vekselvirkning med "vilde problemer" & folkeoplysning af tiden bidrager?!
3. Tilgange til "vilde problemer"
  1. "Vi er et frirum fra de vilde problemer"
  2. "Vi styrker fællesskaberne & dermed forudsætningerne for den enkeltes håndtering af vilde problemer"
  3. "Vi underviser om/i vilde problemer"
  4. "Vi har taget stilling til vilde problemer, men underviser ikke heri"
  5. "Vi tilbyder studiekreds om vilde problemer"
4. Der er muligheder i kommunerne...

LOF's årsmøde

Middelfart

1. Juni 2024

Videncenter
for Folkeoplysning

www.vifo.dk

Fortsat godt årsmøde. Tak for opmærksomheden

Troels Rasmussen

Se mere på vifo.dk